

DISSERTATIO IV.

DE RELIGIONE SUPERNATURALI.

SECTIO I.

DE REVELATIONE EXTERNA VERÆ RELIGIONIS.

§ I. PRECOGNITA.

Religio pro cultu Dei legitimo ab omnibus accipitur. Undenam autem homo cultum Dei legitimum certo resciat? Nimurum vel per lumen rationis, si Deus ex creaturis cognitus exigat Religionem duntaxat naturalem, uti pro statu, ut vocant, nature puræ; vel per specialem Dei ipsius Revelationem, si quid amplius preter officia, quæ sola ratio dictat, ab homine pro statu naturae elevatae, quem vivimus, requirat supernaturalis Religio, quæ fide Deo loquenti præstita in deferendis Deo obsequiis mortales dirigat seu dux certissima omnisque erroris nescia Magistra veritatis. Loqui nempe Detinucessere est, et manifestare superna atque inaccessa menti nostræ, quæ nequidem ad arcana naturæ pervidenda se exporrigit. Inde vero se prodit summa Incredulorum temeritas et malignitas, quorum alii negare Revelationis Externæ possibilitatem, alii inutilem et hominæ ac Deo indignam asserere, alii divinæ oeconomie negotium omne alienum a ratione traducere ausi stant.

His quidem displicet doctrinæ Révélatæ successiva evolutio; illis nec miracula nec vaticinia evincunt Revelationis existentiam; visum est aliis, omnia, quibus insistit Revelatio, facta negare, et SS. Scripturarum suspectam habere fidem et auctoritatem; alii vero sepositis gravioribus armis illudere Revelationi, et quod nequeunt confutare, inficitis sannis exsibilare præsumunt. Quin eo pervicaciæ prolapsum est id genus hominum perver-sissimorum, ut cum SPINOZA, HOBESIO et BAYLIO contra divinam Revelationem, veluti contra rem lethiferam ac sollicite evitandam conclamantes, Deum prope ex natura, hominemque ex homine corruptissimis scriptis hactenus sustulerint. Contra hos sint

§ II. THEMATA.

I. *Religio debet esse Cultus Dei ab ipso Deo hominibus revelatus ac præscriptus.*

PROBATIO. Religio, ceu cultus Dei legitimus, Deo et dignus et gratus sit cultus, oportet; igitur Deus Religionis ipse auctor esse debet, sicut objectum et finis seu præmium est Religionis. Nam si terreni adeo Principes constituerent assueverint, quibus observantie signis velint a suis subditis honorari, ne quid aut regia dignitate indignum, aut summæ majestati ingratum accidat; quam potiori jure Regi Regum, qui minutissima quevis alia ad suam gloriam ordinat ac dirigit, nihil magis cordi fuisse dicatur, quam augusta Religionis res, quæ divinum honorem promovet, Dei laudes celebrat, et Deum Mundo manifestum facit? Non ergo infirma mortalium rationi aut voluntati, minus Quackerorum deliriis aut Enthusiastarum phantasiae liberum reliquit Deus, Deum quocumque vellent cultu revereri; sed ad Religionem Deo dignam Deoque gratam, hoc est, divinitus revelatam ipsem adstrinxit universos.

Profecto in hac nostræ naturæ depravatione aut difficillimum, aut vix possibile est, ex sola ratione determinare cultum, qui infinitam Dei majestatem deceat, neque superstitionis aut absonum quid redoleat. Undenam enim vix non in toto genere humano cultus Dei tot ritibus ac Religionum formis tam varius? undenam in ipsis etiam Ethnicorum sapientibus tam monstrosi circa cultum Dei errores, tam ridiculi et superstitione infames ritus, tam detestanda a libidine et crudelitate sacrificia; nisi ex illo Incredulorum putido mendacio, quod sola ratio ad determinandum Dei cultum sufficiat; et ex illa Baylii impiissima sententia, quod errores in Religione ne Atheum quidem damnationi reddant obnoxium, si absit malitia? sed nempe abesse non posse, ratio demonstrat; proin a Deo Dei cultus legitimus est determinandus, qui sicut non sola lege naturali nos regere, ita nec sola Religione naturali se coli voluit; quod deinceps pluribus demonstrabitur.

Atque inde est, quod BOLINGBROCKIUS (operum suorum vol. V. pag. 908), quamvis invitus huic nostræ assertioni non obscure subscribat.

II. *Religionem a Deo hominibus revelandam ac præscribendam esse, fere persuasio naturalis est.*

PROBATIO. Id quidem confessus est Socrates in Platonis Alcib. 2. Quod ignorant homines, quid Diis gratum sit, ac idcirco concludit; « nihil tutius atque consultius esse, quam quiescere et expectare, donec aliquis didicerit, quo nos animo et erga Deos, et erga homines esse oporteat. » PLATO in Epi nomide « neminem, ait, pietatem docere posse, nisi Deus quasi dux præiverit ac magister. » In Phædone (qui est Dialogus de animæ immortalitate) SIMIAS dicit, idem sibi videri, quod Socrati, nempe difficillimum aut plane impossibile esse, veram pietatem ac Religionem certo cognoscere; « nisi quis firmiore quodam vehiculo, aut verbo quodam divino transvehi possit. » TULLIUS vero quamvis glorietur, quod sic studuerit Philosophiæ, ut omnes

cognoverit disciplinas, tandem confitetur: « Mihi autem non modo ad sapientiam cæci videbimur, sed ad ea ipsa, quæ aliqua ex parte cerni videantur, hebetes et obtusi. » His suffragatur tota fere antiquitas cum LACTANTIO, dum scribit: « Verum autem scire, nonnisi ejus est, qui sit doctus a Deo. » Omnia sane temporum monumenta testantur, quod ubi legum Conditores de Religione quidquam statuerunt, id omne tanquam cœlo delapsum populi susciperent.

ROMULUS et NUMA dum sacrificia ordinarent, ceu a Deo docti censebantur. LYCURGUM ab Oraculo Delphico instructum credebant. SYPHIS Rex Ægypti circa sacra potissimum a commercio cum Diis celebrabatur. Nec artibus aut machinis opus erat Regibus, ut ritus et sacrificia a Diis se accepisse, subditis persuaderent, quod ipsa natura dudum gentibus persuaserat; qua idcirco omnes sue Religionis divinitatem mire extollebant, ac summe venerabantur. Igitur ubi de Religione ceu cultu Dei legitimo agitur, non hominis, qui cultum debet, criterium; sed Dei, cui debetur cultus, beneplacitum veræ Religionis norma est. Deus autem, ut auctor Religionis, cultum sibi gratum, ut objectum, Religionis cultum se dignum, ut finis et præmium Religionis, cultum undeaque perfectum jure depositum; quem tristissimo generis humani fato sola ratio nunquam, nulla unquam Philosophia, etiam per sectas quam plurimas studiose culta, est assecuta.

Obj. Religio Revelata non est aliud, quam ipsam Naturalis Religio, sed emendata seu magis exulta; cum ergo hæc tota sit in rationis usu, illa nihil præscribit, quod ratio non capit. Profecto sola ratione duce (prout de gentibus non obscure innuit Apostolus) amari ac honorari Deus ab homine potest; ut quid inde ab exordio Mundi Deus sit locutus, quo sui cultum homines edoceret, fide et præscriptis ritibus exhibendum?

RESP. Admitti ceu verum poterit assertum hoc sensu: Religio Revelata est Religio Naturalis vera, quæ antehac per Idolatriæ tenebras misere obfuscata, suo dein candori ac splendori restituta, nova nos notitia rerum utilissimarum ac jucundissimarum collustret, quas sola ratio humana vel numquam, vel non ita certo cognovisset. Hac vero mente, quod Revelatio Externa veræ Religionis nihil admodum contineat, quod sine illa resciri non potuerit, falsissimum est; cum ne unum ex omni retro memoria produxerint Naturalistæ, qui (sive Socrates, sive Tullius aut Plato is fuerit) Deum ex creaturis cognitum sine fide, ut decebat, Deum coluerit et amaverit.

Adeant defensores illi Naturalis ac Philosophice Religionis S. CYRILLUM ALEXANDRINUM L. VI. contra Julianum; ac quid ibi de Socratis cultu et amore Dei ad leges naturæ Porphyrius edicat, audiant! audiant LACTANTII de philosophia, vita et religione Ciceronis sententiam! L. III. Div. Inst. c. 14. Ipsos PLATONIS libros V. et VI. consulant, atque cum alias plenis buccis, Naturæ, Rationis, Sapientie laudes creparent; jam, velint nolint, exclament: o præclarum divini PLATONIS philosophiam! o sancta Religionis sic dictæ Naturalis scita, ubi pro naturæ legibus jacturæ aut molestiæ metus est, pro ratione libido, et pro sapientia nulla non absurdissima sensa de Deo et cultu Dei! Quæ sit doctrina Apostoli, nuperrime declaratum.

SECTIO II.

POSSIBILITAS AC UTILITAS REVELATIONIS EXTERNÆ.

§ I. PRÆCOGNITA.

Revelationis divinae triplex objectum esse potest: Res videlicet ejusmodi, quæ naturali ratione investigantur, sed ope revelationis facilius, clarius, certius, universalius, utilius; præsertim quia cum obsequio etiam intellectus et cum merito fidei cognoscuntur, uti sunt præcepta Legis Naturalis. Dein objecta, quorum cognitio creati intellectus perspicaciam exsuperat, uti sunt dogmata fidei et præcepta supernaturalia. Demum doctrinæ, quas, ut ab omni suspicione erroris liberentur, quodam divinitatis sigillo munitas Deus homini tradit; sunt autem Prophetæ et Miracula invictissima illa divinæ Revelationis argumenta.

Naturalistæ plerique omnes, BOLINGBROCKIUS, CHERBURIUS, BLOUNTIUS, ROUSSEAUVIUS et cum primis TINDALIUS, quamvis, ubi e re sua esse videtur, Rationem ultra meritum depriment; tamen ubi contra divinæ Revelationis possibilitatem et utilitatem decentant, ultra modum extollunt humanæ Rationis præstantiam, ita ut, cum Legem quoque Naturalem summe claram, ab omni dubio expeditam, nullis egentem adminiculis, et cuivis rudi perviam deprædicent; solam Rationem ad eam semper et pro omni eventu intime pernoscendam sufficere contendant. Quippe hominum, si superis placet, oculatissimi non vident Legis etiam Naturalis profunditatem, vastitatem atque amplitudinem; simul autem hominis lapsi cœcitatatem, imbecillitatem, inconstantiam et perversitatem.

§ II. THEMATA.

I. *Revelatio Externa Cultus Divini nullo modo impossibilis est, sed divinis attributis maxime congrua.*

PROBATIO. Ex parte Dei neutiquam repugnat (cum sit supremus Dominus omnium creaturarum) quædam ad sui cultum, quæ Religione naturali præscripta non sint, hominibus imperare. Possit Deus hominem utut sibi charum charis simul omnibus, patre, matre, conjugi, liberis et fortunæ bonis orbare; ac simul pro casu tam acerbo exigere, ut querelarum loco supplex sit adoratio judiciorum Dei; et non possit multo faciliora injungere? Possit paterfamilias, quo filiorum amorem et obsequium exploreat, quædam identidem exigere non absolute necessaria; et non possit Deus?

Neque ex parte creaturæ rationalis ulla est repugnantia: non enim Deus aut nimia imponit, aut impossibilia præcipit, utpote Legislator infinite

SECTIO II. POSSIBILITAS ET UTILITAS REVELATIONIS.

55

sanctus et justus; creature autem rationalis, quo plus præstat opere, eo plus mercedis expectat ab eo, qui inquirentibus se remunerator est, ac ipsem et suorum merces magna nimis. Tandem exigit ipsa Dei in homines summa benignitas, ut id revelet pater æternus, quod sibi relecta filiorum ratio etiam sagacior nunquam detectura sit; cultum scilicet Dei legitimum, qui sit et dignus et acceptus Deo, homini vero ad vitæ sanctitatem æternamque salutem vere proficuus.

Adhæc necessaria est Revelatio: existit Revelatio: (quæ deinceps confiduntur) ergo possibilis est.

II. *Revelatio Externa summe utilis est, ceu clarior, brevior et perfectior via ad bonam vitam, veramque Religionem.*

PROBATIO. Quod vulgus hominum attinet, experientia constat ejusdem incapacitas ad descendam philosophiam: nam quia rude, caret ingenio satis acuto et caret otio: quia leve, præceptionibus philosophorum raro benignas aures accommodat: quia pervicax, ad quacumque disciplinam fuerit fortuito delatum, illi quasi affixum saxo adhærescit. Jam vero loquente et attestante Deo non est opus inquisitione, neque acri et perspicaci ingenio, neque multo otio; quia per Revelationem sine labore ea innotescunt omnia etiam pueris, quæ nonnisi post adultam ætatem et post longa studia consequuntur Philosophi. Ad divinam vocem arrectas aures habere solent, atque eorum animis impressa manent cœlestia mandata, dum elabuntur humana. Denique præceptionibus divinis mentem submittimus, nec contumaciter audiemus contendere cum omnipotente. In omni vita civili, multo autem magis in rebus ad Religionem pertinentibus homines fide ducuntur: pauca perfecte norunt, plura credunt: nulli fere sunt, qui suum adhibeant judicium, et qui non id habeant ratum, quod judicatum vident ab iis, quos maxime probant: et ubi judicandum est, magis sunt a natura comparati ad recta de factis ferenda judicia, quam ad argumentorum vim explorandam, certitudinis moralis quam metaphysicæ meliores estimatores.

Philosophi vero etiam perspicacissimi in Revelatione, ceu externa legum naturalium promulgatione, sine dubio multa invenirent veritatis et scientiæ adminicula: nam

1º. Illa oculis exhiberet, quæ solum ratiocinando ipsi concludunt; in quo sicut erroris summa securitas, ita facilitas maxima; ut si in scientia Mathematica sufficienter enuntiata theorematum sine demonstrationibus, cum ergo Revelatione caruerint veteres Philosophi; « errarunt velut mari magno (ut ait LACTANTIUS) nec quo ferrentur intelligebant, quia nec viam cernebant, nec ducem sequebantur. » Recentiores Naturalistæ perfectiorem complexiōnem legum naturalium perfecerunt; an quia Pythagoram, Socratem, Platonem vincunt ingenio et gravitate, cum quibus complures eorum nescio an vel comparari possint? an non potius propter illam ipsam Revelationis lucem, quam ingratii aspernantur? Quippe ab Evangelio, quod fastidiunt, Theistæ exsicerunt quidquid boni habent, sicut meliora sua Platonici hauserunt ex Judæorum scriptis; quod etiam ex parte fecit Mahumes. Atque ut exemplo domestico utar; unde alias, quam a Christianis legibus, illa Majorum nostrorum rejecta jam nunc est, inveterata invicem trucidandi libido,

aut barbara potius gloria, contra maxime perspicuum juris Naturalis principium *Non occides?*

2°. Si veteres illi a Deo accepissent praceptorum naturalium complexio-nem; profecto in rebus maximi momenti, in Dei cultu, et in alia doctrina morali universa non fuisset seu monstrosa illa opinionum dissensio, seu tot et tam fœda errorum monstra.

3°. Vox Dei loquentis sustulisset omnem anxietatem ac dubitationem, quam in animis Philosophorum relinquere videtur ratio, etiam circa res gravissimas et maxime confirmatas.

Præferea sicut errorem a preceptis morum et Religionis removet; ita summa iisdem præceptis addit auctoritatem Externa Revelatio. Quamvis enim quisque investigare posset omnia vitæ et fidei officia; multo tamen efficacius idem commoveretur ad ea exequenda, si eadem ab ipso Deo externe injungerentur, miraculorum splendore confirmarentur, et (quod præcipuum est) per divinam Revelationem in clariori luce constituerentur futura virtutis præmia et vitio destinata supplicia; quæ interim sola ratio imperfecte apprehendit, et circa ea homines sibi singunt, quidquid velint. Sane si Deo admonente intelligamus, paratum esse nobis Regnum, visionem intuitivam Dei, immensus et inenarrabile gloriæ pondus; sed contra manere impios horrenda supplicia, verem nunquam moriturum, et ignem inextinguibilem: quis dubitet, quin majorem habituræ sint vim ad impellendos homines ad virtutem, vel ad coercendos a flagitiis hæ expressæ denuntiationes, quam fictæ Camporum Elysiorum et Stygis imagines!

Inde est, quod Revelationem divinam propter utilitatem illius maximam summi Philosophi ardentibus votis expetierint, non sine spe tanti a Deo muneric suo tempore obtenturi. Vide Thema II. Sectionis præcedentis; nec non CLARKIUM, FORSTERUM, DITTONUM, HUTVILLIUM, et præprimis P. BUFFIER S. J. in præstanti opere: *Exposition des preuves les plus sensibles de la véritable Religion, Paris, 1732.*

Obj. I. Incredibile videtur, Deum aut velle aut posse hominibus sese communicare; tum quia hominis vilitas a Majestate divina distat infinite; tum quia de modo unionis divinæ cum homine, nullo modo constat. Est quippe medium ad instituendos homines extraordinarium, a naturali constitutione disjunctum, quodque necessario fundari debeat in prodigiis, quibus fidem addere credulitas est.

Resp. Nequiter hic se humiliant Increduli alias superbissimi: si enim sincera et rationabilis sit eorum de sua vilitate confessio; fateantur necessum est, quod cum semetipsos ignorant, circa Deum et Dei cum homine unionem non possint erudiri, nisi a Deo; qui cum infinite bonus sit ac potens, de ejus voluntate sese modo, quo voluerit, communicandi hominibus, sive per lumen rationis, sive per lumen Revelationis, sive per inspirationem, sive per Incarnationem, non est ambigendum; licet is modus non sit admodum perius humanæ rationi, quæ si omnia pervestigare omnino posset, nulla essent mysteria et dogmata fidei (objectum fidei liberæ ac meritoriae), nulla Dei judicia abscondita aut investigabiles viæ ejus.

Præsumptionis fundamentum contra veritatem Revelationis nequit esse

ignorantia: quam multa enim in rerum natura et in ordine Providentiae naturalis oculorum fugiunt et mentis aciem, quæ ineptissime pronuntiaremus incredibilia? Adhaec major inter divinam œconomiam et naturalem rerum ordinem intercedit connexio, quam solent Theistæ suspicari. Demum si miracula sint possibilia, eaque patrandi causa sit legitima; que est, quæ, ista adversus illam presumptio? Numquid ante ducentos annos incredibile visum fuisset, quod sint animalia acaro millies tenuiora, suis tamen venis, arteriis, cæterisque artibus instructa? Nonne Siamenses, qui aquam frigore constrictam nunquam viderant, rem incredibilem pronuntiant potiori jure, quam Theistæ miracula? cum illud Siamensis judicium nulla ratio ipsis cognita elevat, et legibus naturæ ipsis cognitis phenomenon istud non videatur consentire: at Revelationem probabilem adeoque miracula etiam (sine quibus Revelatione vix habet auctoritatem) credibilia facit hinc opis divinæ necessitas, illinc divina bonitas, quibus permoti inter Ethnicos sapientissimi hanc a Deo gratiam et petierunt et exspectaverunt.

Obj. II. Revelatio seu Mosaica seu Christiana gravissimum onus et credendorum et agendorum imponit hominibus. Homines ea sepius abutuntur; jamque occasio extitit multarum calamitatum. Denique perquam levis semper fuit Revelationis efficacia ad temperandas hominum passiones: sed primum divinam bonitatem, alterum sapientiam, et postremum potentiam Dei infinitam minus commendant; itaque Revelatio non ita est congrua divini attributis, ut prætexunt ejusdem defensores.

Resp. Duo sunt, quæ Deus ab homine potissimum exigit, fuga mali et exercitium boni; haec ut certius obtineret, varias leges et ritus imposuit, quibus ceu repagulis etiam aditum mali præcluderet; non secus ac prolis incautæ amantissimus parens eam non solum prohibet ab ultima præcipitii margine, sed a vicinis ejusdem locis; ne si ferat se, quo licet, proruat, quo non decet. Etiam providentiae divinæ naturalis muneric homines abutuntur, et Revelatio per lumen naturale homini a Deo facta, ad moderandam hominum vitam, multo leviorem efficaciam habere deprehenditur, quam habet Revelatio e. g. Christiana. Non ergo a Theistis judicandum est de divinis institutis ex hominum moribus, sed ex legum scopo. Ratio et Fides admonent, quid faciendum; et Fides melius admonet. Utraque multa habet ad virtutum incitamenta; sed Fides habet potentiora. Neutra vero cogit ad amplectendam virtutem, neutra tollit arbitrii libertatem.

Obj. III. Lex naturalis tam est perfecta, ut nihil ad mores et Religionem pertinere possit, quod quisque etiam idiota non pervideat. Deinde quid interest, si quis pius in Deum, benignus in proximum sobriusque sit, motivis excitatus naturalibus an revelatis? Virtute sola delectatur supremum Numen, et quæcumque institutio etiam celestis huic fini subservire debet. Quæ igitur utilitas Revelationis?

Resp. Quam mala fide identidem oggerunt toties repressa minutæ Philosophi? Quis unquam Philosophus officiorum vitæ et Religionis summam confecit sine maximorum errorum admixtione? Quotusquisque eorum fuit animo ita comparatus, ut Ratio præcipit; et disciplinam suam non ostentationem potius scientiæ, quam legem vitæ putavit? Qui factum, ut sola

ratione duce ne una quidem gens in Veri Dei legitimum cultum inciderit? Qui contigit, ut sola gens Judaica Veri Dei notitiam habuerit? Nonne summo hominum bono legem et ipsa continet naturalem Religio Revelata, constans, perpetua et flecti nescia vitae regula, externa et nova legum naturalium promulgatio sine admixtione erroris ac superstitionis, et cum nova carumdem auctoritate a miraculis aliquis argumentis ad vulgi captum valde accommodatis? Veras virtutes et vitae sanctitatem, quae Deo grata sit, et gratum hominem faciat, undenam hauries limpidius ac certius? an ex monstrosa veterum, aut ex corrupta recentiorum Naturalistarum philosophia? An ex Revelatione Mundo coeva, quae constanti et perpetua Traditione ad nos pura et incorrupta decurrent, a singulari doctrine puritate suscipienda est, praecipitis morum optimis instructissima, nobisque commendatissima a viris in omni aetate ab insigni pietate conspicuis?

Quam igitur praeclare LACTANTIUS pro hac contra illam: « da mihi virum, qui sit iracundus, maledicus, effrenatus; paucissimis Dei verbis tam placidum, quam ovem reddam. Da cupidum, avarum, tenacem; jam tibi eum liberale dabo, et pecuniam suam plenis manibus largientem.... Nam quis haec Philosophorum aut unquam praestitit, aut praestare, si velit, potest? »
L. III. de falsa Sap.

Obj. IV. Ratio præ Revelatione certa est; nam illa parit certitudinem metaphysicam, et demonstratione innititur, haec vero non nisi moralem, quæ est ab auctoritate. Facilius etiam via est ad veritatem per Rationem, dum contra difficultimum sit dijudicare Revelationem veram a falsa; tum ob varietatem prætensarum Revelationum, et cuiusvis nationis de sua Religione a Diis accepta persuasionem; tum ob perpetuam variationem in Religione per Traditionem propagata. Id certum, quod hodie apud gentes magis excutas clarior vigeat cognitio legum naturalium, ad quas si cœcutiit Antiquitas, nihil id prorsus obesse potest perspicuitati illarum legum in se clarissimarum.

Resp. Cum præcepta morum et fidei per se evidentia non sint, nec plerique hominum valeant confidere demonstrationes, manet Revelationis summa utilitas respectu multitudinis. Manet quoque respectu sapientum, quia externa promulgatio præceptorum naturalium, confirmata miraculorum et vaticiniorum splendore, confirmat animos jam veritate per rationem imbutos, efficitque magis constantes, dubiis et suspicionibus minus obnoxios; est lucis quoddam augmentum et magis auctorativa, quam ea, quæ fit per rationem; et cum omnes sensus feriat, attentionem majorem provocat. Moralis certitudo, ceu hominum ingenii magis accommodata, eamdem vim habet in vita civili, quam habet metaphysica. Adhibemus fidem sensibus et testimentiis hominum sine ulla errandi formidine. Cui principio philosophico firmius adhæremus, quam factis positis in consensione hominum? Prius dubitaremus de æqualitate trium angulorum in Triangulo et duorum rectorum, quam de existentia S. KILIANI et ejus gloriose martyrio. Sic quamvis immortalitas animi solidissimis argumentis fuerit a Platone et aliis demonstrata; tamen CICERO scripsit, quod multi alii experiuntur: « dum lego, assentior; cum posui librum, omnis illa assensio elabitur. » Et quod demum argumentum ad convincendum etiam philosophum esset magis accommo-

datum, quam mortui sepultique amici frequens apparitio, et de rebus hujus et alterius vitae sermo gravis et constans in iis circumstantiis, cum omnes sensus sine ulla perturbatione essent liberrimi? Igitur sensus et consensio hominum eam pariunt certitudinem, quæ rationi quocumque nomine certæ quoad vim et efficaciam ad persuadendum nullatenus cedit.

Facilius inveniri posse præcepta vitae per rationem, quam per auctoritatem Revelantis, plane absurdum est; cum experiamur, nullos plane priori modo informari, totum autem genus humanum institutione a parentibus, magistris et publica fide accepta, ubique erudiri. Homines facile institui, difficulter philosophari, abunde stabilitum. Mutationi exposita est Religio Traditione propagata: numquid minus Religio promulgata per rationem, cujus in diversis usus diversissimus est? Sed libri, quibus innititur Revelationis, possunt interpolari et adulterari. Quam ridicula conclusio! omnes ergo libri sunt corrupti? Ex vanissima suspicione contra innumeros et integerimos testes concludere, temeritatem habet maximam. Quod in systematis philosophicæ Religionis major quedam claritas in rebus compluribus hodie vigeat; hoc omne perfidi a vera Religione apostate secum abstulerunt: uti antehac dicta manifestant.

Obj. V. In omni aetate, populi, qui Revelationis auctoritate ducebantur, novarum semper revelationum percupidi fuerunt; nec ullo tempore impostores deerant, qui populos fallerent; ut idcirco probandi sint spiritus, utrum ex Deo sint. Hoc vero examen longe difficilior est, quam Rationis ductu ipsam veritatem invenire.

RESP. Populi semper avidi fuerunt novarum Revelationum; esto. Ergo nulla vera; quæ consecutio philosophi! Unde orta est haec populorum ad recipiendas Revelationes propensio, nisi ex conscientia suæ ignorantiae, et sensu illius indigentiae, in qua erant constituti; aut ex antiquissima Traditione a communibus parentibus accepta, qua sciebant, Deum olim cum hominibus locutum esse? Ergo contra communem hominum sensum negant Theistæ, Revelationem esse utilem, et deprecantur munus ab omnibus expeditum.

Impostores discernere, nullo modo tam difficile, quam ex sola ratione omnem veritatem dignoscere: nam rudibus ad omne examen ineptis omnia æqualiter sunt difficultia, et summa eorum felicitas est, si sorte nascendi hoc summum acceperint a divina providentia beneficium, ut cum lacte suscipient veritatem, cujus inveniendæ pares non fuissent. Aliis quamvis ad ratiocinia ineptis facilis est, factum dijudicare, quam philosophica disputatione veritatem invenire, cum experiamur eos bene contexere narrationem facti, cujus ipsi testes fuerunt, et recte judicare de aliorum relationibus. Demum quod prudentiores et doctiores, qui solent præsidere cæterorum hominum Religionibus ac opinionibus, summas in religione Revelata utilitates reperiant, ex alibi dictis indubium est.